

RAPORTUL FINAL

Misiunea de observare a alegerilor parlamentare noi din 15 martie 2020

Publicat la 1 aprilie 2020

Toate drepturile sunt protejate. Conținutul raportului poate fi utilizat și reprodus în scopuri nonprofit și fără acordul prealabil al Asociației Promo-LEX cu condiția indicării sursei de informație. Conținutul raportului poate fi supus revizuirilor redacționale.

Raportul este elaborat în cadrul Misiunii de observare a alegerilor parlamentare noi din 15 martie 2020, desfășurată de Asociația Promo-LEX cu suportul financiar al Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) prin Programul „Democrație, Transparență și Responsabilitate”.

Responsabilitatea pentru opiniile exprimate în cadrul acestui raport aparține Asociației Promo-LEX și nu reflectă neapărat poziția donatorilor.

Cuprins

SUMAR EXECUTIV	4
INTRODUCERE	6
I. CONTEXTUL POLITIC	7
II. CADRUL LEGAL.....	8
III. ORGANELE ELECTORALE.....	9
IV. DESEMNAREA ȘI ÎNREGISTRAREA CANDIDAȚILOR.....	11
V. CONTESTAȚII ELECTORALE.....	12
VI. LISTELE ELECTORALE.....	14
VII. ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ.....	14
VIII. CONCURENȚII ELECTORALI	15
IX. FINANȚAREA CAMPANIEI ELECTORALE.....	17
X. ZIUA ALEGERILOR.....	23
XI. PERIOADA POSTELECTORALĂ.....	25
RECOMANDĂRI.....	26
ABREVIERI.....	27
ANEXE.....	28

SUMAR EXECUTIV

Contextul politic. Alegeri parlamentare noi în anumite circumscripții uninominale (CU) sunt organizate în Republica Moldova ca rezultat al implementării sistemului mixt de alegere a deputaților pentru ultimele alegeri parlamentare din 24 februarie 2019. Scrutinul din CU nr. 38 Hîncești a fost declanșat în urma depunerii cererii de demisie din funcția de deputat a lui Alexandru Botnari, ales în funcția de primar al mun. Hîncești la alegerile locale generale din 20 octombrie (3 noiembrie) 2019.

Campania electorală a avut loc în contextul negocierilor privind instituționalizarea unei noi majorități parlamentare, a pregătirii actorilor politici pentru alegerile prezidențiale din anul curent, precum și a introducerii Codului roșu la nivel național referitor la situația epidemiologică.

Cadrul legal. Alegerile parlamentare noi din 15 martie 2020 se desfășoară în baza prevederilor legale aplicate și la alegerile parlamentare din 24 februarie 2019. Excepțiile relevante se referă la raporturile juridice privind excluderea obligativității prezentării certificatelor de integritate și instituirea interdicției agitației electorale în ziua alegerilor și în ziua anterioară zilei alegerilor.

În opinia Promo-LEX, data alegerilor parlamentare noi a fost stabilită de către CEC cu întârziere, deoarece termenul legal cuprinde intervalul 5 februarie 2020 – 5 martie 2020.

MO Promo-LEX, în special în contextul apropierei campaniei pentru alegerile prezidențiale, atrage atenția asupra necesității reglementării explicite a cazurilor ce pot fi calificate drept finanțare indirectă a campaniei electorale a anumitor candidați de către partide care nu sunt înregistrate în calitate de concurenți, însă efectuează agitație electorală.

Organele electorale. CEC a aprobat hotărâri ce au asigurat organizarea și desfășurarea alegerilor în perioada de referință. Activitatea organelor electorale privind organizarea alegerilor a fost reflectată pe pagina web a CEC. CECEU nr. 38 și, respectiv, 44 BESV au fost constituite cu respectarea prevederilor legale. Referitor la alegerea conducerii, potrivit observatorilor, în cinci cazuri membrii BESV nu au respectat procedura de vot deschis. Programul de lucru a fost, în general, respectat, 95% din birouri fiind deschise în timpul vizitelor.

Structura de gen a BESV a fost dezechilibrată: 85% din componența birourilor au fost femei, proporția păstrându-se și la nivel de conducere a BESV. Cerințele privind afișarea informațiilor de interes public la sediul BESV au fost respectate parțial: 61% au afișat lista concurenților electorali, iar 77% – programul de lucru și datele despre componența BESV.

Accesibilitatea sediilor organelor electorale inferioare pentru persoanele cu dizabilități locomotorii și/sau persoanele cu nevoi speciale a fost precară: sediul CECEU nr. 38 este inaccesibil, iar sediile BESV sunt în proporție de 75% inaccesibile.

Acreditarea observatorilor. Majoritatea concurenților electorali au demonstrat interes sporit pentru procedura de acreditare. Cel puțin patru concurenți – PDM, PSRM, PPȘ și PAS – au acreditat la CECEU câte 44 de observatori, conform numărului de SV constituite. CEC a acreditat 82 de observatori naționali și 12 internaționali. Din partea Asociației Obștești Promo-LEX, au fost acreditați 30 de observatori naționali.

Comparativ cu numărul de observatori acreditați de către CECEU, atestăm un interes nesemnificativ manifestat de candidați pentru înregistrarea persoanelor de încredere ale concurenților electorali de către CECEU (3) și desemnarea reprezentanților cu drept de vot consultativ la nivel de CECEU (1).

Desemnarea și înregistrarea candidaților. Pentru alegerile parlamentare noi din 15 martie 2020, au fost înregistrate opt grupuri de inițiativă, dintre care șapte au depus documentele pentru înregistrare, un potențial candidat anunțând retragerea din cursa electorală. Toți cei șapte candidați au fost înregistrați. Comparativ cu alegerile parlamentare din 24 februarie 2020, în CU nr. 38 Hîncești, atestăm o rată de participare mai mare, fiind înregistrați cu trei candidați mai mult. Ulterior, un candidat și-a anunțat retragerea, iar altuia i-a fost anulată înregistrarea.

Contestații electorale. Potrivit observatorilor Promo-LEX, în perioada monitorizată, la CECEU a fost depusă o contestație, iar la CEC – un demers/o sesizare și o contestație. În cazul contestațiilor acestea au fost remise conform competenței, iar pe obiectul demersului CEC a solicitat instanței de judecată anularea înregistrării unui candidat.

MO Promo-LEX constată, comparativ cu practica scrutinelor precedente, asumarea de către CEC a unui rol mai activ în examinarea și soluționarea contestațiilor/sesizărilor. În același timp, atenționăm că soluționarea eficientă a contestațiilor și sesizărilor trebuie să aibă loc conform prevederilor legale materiale și procedurale. De asemenea, abordările și atitudinile autorității urmează a fi aplicate în mod egal tuturor concurenților.

Listele electorale. Comparativ cu alegerile parlamentare din 24 februarie 2019, numărul de alegători incluși în listele electorale de bază pentru alegerile parlamentare noi din 15 martie 2020 în CU nr. 38 s-a micșorat cu circa 169 de cetățeni cu drept de vot (de la 61 728 la 61 559).

MO Promo-LEX a identificat transmiterea cu întârziere a listelor electorale în cel puțin 16 SV (37%). De asemenea, potrivit observatorilor, cel puțin opt APL de nivelul I au recepționat circa 25 de înștiințări în perioada de observare. Chiar dacă nu există dovezi privind arondarea intenționată a alegătorilor la anumite secții de votare, reiterăm necesitatea reglementării explicite a procesului de „migrație artificială”.

Concurenții electorali. Concurenții au efectuat cel puțin 176 de activități de promovare, cele mai frecvente fiind activitățile de distribuire/plasare a afișajului electoral – 45%, urmate de întrunirile cu alegătorii – 30%. Per concurenți, cele mai multe activități de campanie au fost organizate de PPS – 34%, PSRM - 29% și PAS – 20%.

Printre activitățile ce pot fi calificate drept abatere de la norma legală, cea mai des întâlnită a fost amplasarea publicității electorale în locuri neautorizate. Din perspectiva necesității unei reglementări legale explicite a practicilor electorale, îndeosebi în contextul alegerilor prezidențiale din anul curent, MO Promo-LEX atrage atenția asupra: implicării partidelor politice care nu sunt înregistrate în calitate de concurent electoral în agitația electorală fără reflectarea activităților în contul „Fond electoral” și a implicării fundațiilor / asociațiilor obștești în promovarea indirectă a candidaților.

Finanțarea campaniei electorale. MO Promo-LEX constată că, toate formațiunile politice care și-au desemnat candidați pe CU nr. 38, Hîncești, au depus rapoarte privind finanțarea campaniei electorale. O deficiență menționată și anterior de Misiune este că formatul vizualizării pe pagina web a CEC a rapoartelor nu este ”prietenos” utilizării, nefiind de tip ”open data”.

Potrivit rapoartelor depuse de către concurenți ponderea majoră a cheltuielilor declarate este: pentru publicitate și materiale promoționale – 78%, pentru întruniri și evenimente – 15%, remunerarea personalului din stafful electoral – 3%; pentru utilizarea transportului – 3%; altele (locațiunea încăperilor temporare sau permanente) – 1%.

MO Promo-LEX constată că 5 din 7 concurenți electorali au omis reflectarea completă a cheltuielilor efectuate în campania electorală: PSRM, Blocul UNIREA, CI Cobzac Grigore, PPS, PDM. Suma totală estimată ca fiind neraportată este de cel puțin 125 993 de lei.

Ziua alegerilor. Alegerile s-au desfășurat în condiții de riscuri iminente de epidemie care au pus pe alegători în pericol. Autoritățile electorale și locale au depus eforturi de minimizare a riscurilor epidemiologice. Opiniile critice privind inacțiunea organelor electorale de a sista scrutinul nu au avut suport juridic. Privind oportunitatea desfășurării zilei alegerilor, în opinia MO Promo-LEX, Parlamentul este unica autoritate publică care a eșuat în adoptarea deciziei de amânare a scrutinului. Amânarea putea fi pusă în aplicare exclusiv prin stabilirea stării de urgență, care de altfel a fost stabilită imediat după scrutin.

Misiunea a delegat o singură echipă mobilă care a activat în regim de observare redus, monitorizând procedurile electorale din 11 SV. Au fost identificate trei cazuri cu semne de transportare organizată a alegătorilor. MO Promo-LEX nu a efectuat numărarea în paralel a voturilor. A fost verificată corectitudinea completării proceselor verbale de numărare a voturilor și s-a constatat respectarea formulelor de verificare.

INTRODUCERE

Misiunea de observare (MO) a alegerilor parlamentare noi din 15 martie 2020 este un proiect realizat de Asociația Promo-LEX în cadrul Coaliției Civice pentru Alegeri Libere și Corecte (CALC). Asociația Promo-LEX este o asociație obștească, care are drept scop dezvoltarea democrației în Republica Moldova, inclusiv în regiunea transnistreană, prin promovarea și apărarea drepturilor omului, monitorizarea proceselor democratice și consolidarea societății civile.

Observarea procesului electoral s-a efectuat pe durata campaniei electorale de către un observator pe termen lung (OTL), iar în ziua alegerilor prin intermediul unei echipe mobile care a monitorizat aspecte ale desfășurării alegerilor în 11 secții de votare.

Toți observatorii implicați în procesul de monitorizare au fost instruiți în cadrul seminarelor organizate de către Misiunea Promo-LEX și au semnat Codul de conduită al observatorului național independent Promo-LEX, obligându-se să acționeze operativ, cu bună-credință și în mod nonpartizan.

Drept sursă pentru elaborarea rapoartelor de observare ale MO au servit constatările OTL și a observatorilor din echipa mobilă, raportate pe baza unor formulare tematice, precum și informațiile oficiale publice, raportate de către observatorii MO Promo-LEX.

MO Promo-LEX nu este oponent politic al concurenților implicați în procesul electoral, nu este un organ de anchetă și nu își asumă obligația expresă de a proba constatările observate. Cu toate acestea, rapoartele observatorilor sunt însoțite, în măsura posibilităților, de probe foto și video, care pot fi puse doar la dispoziția organelor de drept, pe baza solicitărilor corespunzătoare și în niciun caz la dispoziția concurenților electorali. Totodată, încălcările, inclusiv cele presupuse, care se regăsesc în prezentul raport, trebuie tratate de autoritățile electorale prin prisma prevederilor art. 22, alin. (1), lit. q) și art. 68, alin. (5) din Codul electoral, inclusiv drept sesizări ale observatorilor și urmează a fi examinate conform competenței.

Misiunea Promo-LEX gestionează platforma web www.monitor.md, pe care orice cetățean a avut posibilitatea de a semnală activități cu tentă electorală, pe aceeași platformă sunt stocate informații relevante din rapoartele observatorilor. Semnalările din partea cetățenilor sunt verificate de către observatorii Misiunii în cadrul următoarei vizite planificate în localitatea în care a fost înregistrată semnalarea.

Asociația Promo-LEX organizează Misiuni de observare a alegerilor începând cu anul 2009. Misiunea de observare a alegerilor parlamentare noi din 15 martie 2020 este a 19-a misiune organizată de Promo-LEX. De asemenea, angajații și membrii Asociației dispun de o vastă experiență internațională și au participat la observarea alegerilor în cadrul Misiunilor Internaționale din Armenia, Estonia, Georgia, Germania, Macedonia, Marea Britanie, Norvegia, România, Suedia, Ucraina etc.

Din 2005 Promo-LEX este membru Coaliției Civice pentru Alegeri Libere și Corecte. În 2009, Asociația devine membru al Rețelei Europene de Organizații de Monitorizare a Alegerilor (ENEMO), în 2010, a devenit membru al Rețelei Globale a Observatorilor Electorali Naționali (GNDEM), iar în 2013 – membru fondator al Platformei Europene pentru Alegeri Democratice (EPDE).

Standardele internaționale la care se face referire în acest raport sunt cele elaborate de ONU, OSCE, Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept, Uniunea Europeană și Consiliul Europei. La finele acestui raport sunt formulate recomandări preliminare pentru autoritățile publice, organele electorale, concurenții electorali/participanții la referendum și alți actori interesați, cu scopul de a asigura optimizarea procesului electoral.

MO Promo-LEX a alegerilor parlamentare noi din 15 martie 2020 a activat cu suportul financiar al Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) prin Programul „Democrație, Transparență și Responsabilitate”.

Opiniile exprimate în rapoartele și comunicatele publice ale MO Promo-LEX aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al finanțatorilor sau partenerilor. Conținutul acestui document poate fi supus revizuirilor redacționale.

I. CONTEXTUL POLITIC

Alegerile parlamentare noi sunt organizate în Republica Moldova drept consecință a desfășurării alegerilor parlamentare din 24 februarie 2019 în baza sistemului mixt de alegere a deputaților. La 15 august 2019, în condițiile formării unei noi majorități parlamentare, legislativul a aprobat în lectură finală Legea nr. 113¹, prin care a fost anulat sistemul electoral mixt și s-a revenit la sistemul electoral proporțional pe liste de partid. Conform aceleiași legi, în cazul în care mandatul unui deputat ales într-o CU se declară vacant cu cel puțin 180 de zile până la expirarea mandatului Parlamentului de legislatura a X-a, se vor organiza alegeri parlamentare parțiale (noi), care se vor desfășura în conformitate cu legislația în vigoare până la data adoptării Legii nr. 113/2019.

Alegerile din CU nr. 38 Hîncești au fost declanșate în urma depunerii cererii de demisie din funcția de deputat a lui Alexandru Botnari, ales în funcția de primar al mun. Hîncești la alegerile locale generale din 20 octombrie (3 noiembrie) 2019. CU nr. 38 este a cincea circumscripție în care pe parcursul a circa un an au fost organizate alegeri parlamentare noi.

Adoptarea moțiunii de cenzură la 12 noiembrie 2019², prin care Parlamentul și-a exprimat votul de neîncredere Guvernului Republicii Moldova, respectiv a creat condiții pentru reconfigurarea majorității parlamentare, se pare că a dus la tergiversarea stabilirii datei alegerilor parlamentare noi pentru CU nr. 38 Hîncești.

Campania electorală pentru alegerile parlamentare noi din 15 martie 2020 s-a desfășurat pe fundalul procesului de negociere și instituționalizare a unei noi majorități parlamentare dintre PSRM și PDM, respectiv, trecerea în opoziție a componentelor blocului electoral ACUM – PAS și PPPDA.

Comportamentul de campanie și discursul anumitor candidați a fost determinat și de contextul preelectoral a alegerilor Președintelui Republicii Moldova, preconizate a fi organizate în toamna anului curent.

Contextul politic din ultimele zile de campanie și din ziua alegerilor a fost determinat și de declararea pe 11 martie 2020, cu patru zile înainte de ziua alegerilor parlamentare noi din CU nr. 38, de către Organizația Mondială a Sănătății (OMS) a infecției cu COVID 19 drept pandemie, la nivel global. Pe plan național, Comisia națională extraordinară de sănătate publică (CNESP) prin Hotărârea nr. 7 din 13 martie 2020 constata gradul de alertă Cod roșu la nivel național referitor la situația epidemiologică. Un caz de infecție a fost raportat și în localitățile din CU nr. 38.

---

¹ Legea nr. 113 din 15.08.2019 pentru modificarea unor acte legislative, în vigoare la 17.08.2019. <https://bit.ly/38zB0HI>

² Hotărârea Parlamentului privind exprimarea votului de neîncredere Guvernului Republicii Moldova. <https://bit.ly/2NSDbOJ>

II. CADRUL LEGAL

a. Prezentarea cadrului legal

Alegerile parlamentare noi din 15 martie 2020 s-au desfășurat în baza prevederilor legale aplicate la alegerile parlamentare din 24 februarie 2019 (în conformitate cu legislația în vigoare până la data adoptării Legii nr. 113/2019³). Excepțiile relevante se referă la raporturile juridice privind excluderea obligativității prezentării certificatelor de integritate și instituirea interdicției agitației electorale în ziua alegerilor și în ziua anterioară zilei alegerilor⁴.

Din totalul de nouă recomandări adresate Parlamentului pentru îmbunătățirea cadrului legal relevant alegerilor parlamentare noi de către MO Promo-LEX al alegerilor parlamentare noi din 20 octombrie 2019, nicio recomandare nu a fost implementată în contextul scrutinului din 15 martie 2020.

b. Stabilirea datei alegerilor parlamentare noi din 15 martie 2020

În opinia MO Promo-LEX la alegerile parlamentare noi din 15 martie 2020 CEC a admis o întârziere de stabilire a datei, cu circa 10 zile⁵. Amintim că și la stabilirea datei alegerilor parlamentare noi din 20 octombrie 2019 s-a admis o întârziere de circa 13 zile⁶.

Pornind de la faptul că mandatul deputatului Alexandru Botnari a încetat de drept la 5 decembrie 2019, potrivit art. 105 din Codul electoral și alin. (12) al art. 2 din Legea despre statutul deputatului în Parlament și explicațiilor Curții Constituționale, menționate în Hotărârea nr. 21 din 24 iunie 2015, din oficiu, CEC trebuia să stabilească data alegerilor parlamentare noi în intervalul 5 februarie 2020 – 5 martie 2020.

c. Incertitudini privind raportarea cheltuielilor pentru campania electorală efectuată de către un partid politic care nu este înregistrat în calitate de concurent electoral

În rezultatul observării campaniei electorale MO Promo-LEX atrage atenția asupra necesității reglementării legale și explicite a cazurilor ce pot fi calificate drept finanțare indirectă a campaniei anumitor candidați de către partide care nu sunt înregistrate în calitate de concurenți, însă efectuează agitație electorală. Această cerință devine imperioasă, inclusiv și în special, în contextul alegerilor prezidențiale ce urmează să se desfășoare în 2020.

Semnele de întrebare vizează reflectarea resurselor cheltuite de către părțile terțe, partide care nu sunt înregistrate în calitate de concurenți, dar fac activități de agitație în favoarea anumitor candidați, în special declarați independenți. Chiar dacă aceste cheltuieli vor fi incluse eventual în rapoartele financiare semestriale/anuale ale partidelor politice, menționăm că ele nu au fost reflectate pe perioada campaniei în calitate de mijloace de pe contul „Fond electoral” al concurentului, de exemplu în calitate de donație materială.

---

³ Lege nr. 113 din 15-08-2019 pentru modificarea unor acte legislative. În: Monitorul Oficial Nr. 260 din 17.08.2019.

⁴ Analiza detaliată a modificărilor poate fi consultată în Raportul nr. 2. Misiunea de observare a alegerilor locale generale și a alegerilor parlamentare noi din 20.10.2019, p. 9-12. <https://bit.ly/2SgOZDU>

⁵ Raportul nr. 1 al Misiunii de observare a alegerilor parlamentare noi din 15 martie 2020, p. 10-11. <https://bit.ly/3bj0zhh>

⁶ Raportul nr. 1 al Misiunii de observare a alegerilor locale generale și a alegerilor parlamentare noi din 20 octombrie 2019, p. 15-16. <http://bit.ly/2kpYRpL>

III. ORGANELE ELECTORALE

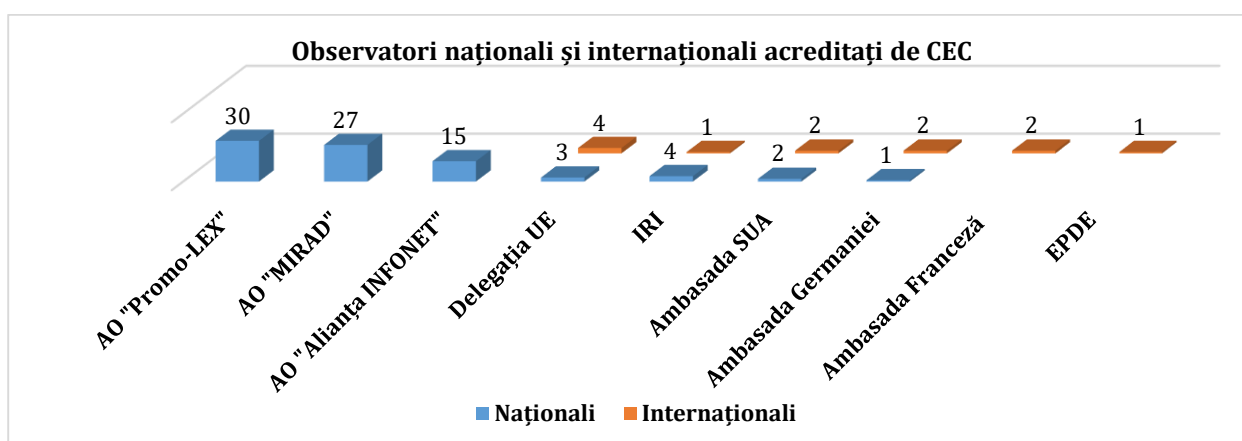
a. Activitatea CEC

Hotărârile CEC. În contextul organizării alegerilor parlamentare noi din 15 martie 2020, CEC a coordonat activitatea a două niveluri de organe electorale. În termene legale și cu respectarea procedurilor Comisia a constituit Consiliul electoral al circumscripției electorale uninominale nr. 38 (CECEU), care, la rândul său, a constituit 44 de birouri electorale ale secțiilor de votare (BESV). Activitatea organelor electorale privind organizarea alegerilor a fost reflectată pe pagina web a CEC.

CEC a adoptat circa 46 de hotărâri pentru realizarea acțiunilor de organizare și desfășurare a alegerilor parlamentare din 15 martie 2020⁷.

Acreditarea observatorilor. Concurenții electorali, în majoritatea lor, au demonstrat interes sporit pentru procedura de acreditare. Cel puțin patru concurenți – PDM, PSRM, PPȘ și PAS – au acreditat la CECEU câte 44 de observatori, conform numărului de SV constituite. CEC a acreditat 82 de observatori naționali și 12 internaționali. Din partea Asociației Obștești Promo-LEX, au fost acreditați 30 de observatori naționali.

Graficul nr. 1

b. Activitatea Consiliului electoral de circumscripție uninominală nr. 38, Hîncești (CECEU)

CECEU a activat în componența numerică de 9 membri (6 bărbați și 3 femei). MO Promo-LEX a constatat respectarea prevederilor legale la capitolul desemnarea membrilor în componența CECEU de către entitățile care dețin acest drept și alegerea conducerii. Consiliul electoral a desfășurat activitatea în condiții de transparență și deschidere față de observatori.

Comparativ cu numărul de observatori acreditați (cel puțin 176), atragem atenția asupra interesului nesemnificativ manifestat de candidați pentru înregistrarea persoanelor de încredere ale concurenților electorali de către CECEU (3) și desemnarea reprezentanților cu drept de vot consultativ la nivel de CECEU (1).

Subliniem că sediul CECEU nr. 38 este inaccesibil pentru persoanele cu dizabilități locomotorii, vârstnicii care se deplasează greu, părinții cu cărucioare sau alte grupuri cu nevoi speciale.

c. Activitatea birourilor electorale ale secțiilor de votare (BESV)

Cele 44 de BESV au desfășurat activitatea în componența de 9 membri. Desemnarea membrilor s-a produs cu respectarea prevederilor legale. Conform observatorilor, patru partide parlamentare cu

⁷Pentru detalii a se consulta: Raportul nr. 1 al Misiunii de observare a alegerilor parlamentare noi din 15 martie 2020, p. 13-14. <https://bit.ly/3bj0zhh>

drept de desemnare a membrilor BESV au făcut uz de acest drept pentru fiecare secție de votare (PSRM, PDM, PAS, PPȘ), iar unul (PPPDA) – pentru 36 din 44 SV.

Conform rapoartelor observatorilor Promo-LEX, constatăm în componența BESV predominarea femeilor (85%): 337 femei și 59 bărbați din totalul de 396 membri. Raportul de gen respectiv se menține și în funcțiile de conducere ale BESV: în funcția de președinte al BESV femeile au fost alese în proporție de 80%, în funcția de vicepreședinte – 64%, iar în funcția de secretar sunt numai femei.

Procedura de alegere în termen a conducerii a fost respectată de fiecare BESV. Referitor la alegerea prin vot deschis a conducerii BESV, observatorii Promo-LEX au raportat cinci cazuri în care membrii BESV nu au respectat prevederile⁸.

Programul de lucru a fost, în general, respectat, în 95% birourile fiind deschise în timpul vizitelor observatorilor. Cerințele privind afișarea informațiilor de interes public la sediul BESV au fost respectate parțial: 61% au afișat lista concurenților electorali, iar 77% – programul de lucru și datele despre componența BESV.

Accesibilitatea sediilor organelor electorale inferioare pentru persoanele cu dizabilități locomotorii și/sau persoanele cu nevoi speciale este precară: sediile BESV sunt în proporție de 75% inaccesibile.

---

⁸ BESV nr. 38/17 Cotul Morii; nr. 38/19 Tălăiești; nr. 38/22 Fundul Galbenei; nr. 38/30 Mereșeni și nr. 38/31 Sărata Mereșeni.

IV. DESEMNAREA ȘI ÎNREGISTRAREA CANDIDAȚILOR

a. Desemnarea candidaților și înregistrarea grupurilor de inițiativă

Conform prevederilor legale pentru alegerile parlamentare noi fiecare candidat desemnat din CU trebuie să constituie unui grup de inițiativă (GI) pentru colectarea semnăturilor în susținerea sa (a se vedea tabelul nr. 1).

Tabelul nr. 1

Nr.	Data înregistrării GI	Formațiunea politică/CI	Numele, prenumele candidatului
1.	19.01.2020	PPȘ	Balinschi Vitalie
2.	19.01.2020	PSRM	Gațcan Ștefan
3.	19.01.2020	PDM	Mereuță Ion
4.	22.01.2020	PUN (retras)	Țurcanu Vladimir (retras)
5.	23.01.2020	PAS	Stamate Olesea
6.	23.01.2020	Blocul UNIREA	Chirtoacă Dorin
7.	27.01.2020	PLDM	Postolachi Anatolie
8.	27.01.2020	CI	Cobzac Grigore

Pentru alegerile parlamentare noi din 15 martie 2020 au fost înregistrate opt grupuri de inițiativă, dintre care șapte au depus documentele pentru înregistrare, un potențial candidat anunțând retragerea din cursa electorală. Toate GI au colectat numărul necesar de semnături⁹, iar în urma verificării acestora de către CECEU nu a fost respinsă nici o înregistrare pe motiv că nu au fost validate suficiente semnături. În contextul alegerilor prezidențiale ce ar urma să fie organizate anul curent și unde toți candidații desemnați la fel va fi necesar să colecteze semnături, dar într-un număr mai mare deja – de la 15 000 la 25 000, MO Promo-LEX reiterează opinia sa privind necesitatea excluderii din textul Codului electoral la art. 47 alin. (3) a obligativității ca pe o listă să fie incluse doar semnături ale susținătorilor care domiciliază într-o singură localitate¹⁰.

b. Înregistrarea candidaților

Pentru alegerile parlamentare noi din CU nr. 38 au fost înregistrați șapte candidați. Comparativ cu alegerile parlamentare din 24 februarie 2020 atestăm o rată de participare mai mare, fiind înregistrați cu trei candidați mai mult¹¹.

Tabelul nr. 2

Nr./ord.	Data înregistrării candidaților la CECEU	Formațiunea politică/CI	Numele, prenumele candidatului
1.	22.01.2020	PDM	Mereuță Ion
2.	23.01.2020	PSRM	Gațcan Ștefan
3.	27.01.2020	PAS	Stamate Olesea
4.	07.02.2020/anulată	PPȘ	Balinschi Vitalie
5.	07.02.2020	Blocul UNIREA	Chirtoacă Dorin
6.	07.02.2020	CI	Cobzac Grigore
7.	11.02.2020/retras	PLDM	Postolachi Anatolie

Dintre aceștia în buletinele de vot au fost incluși cinci concurenți electorali. Astfel, pe parcursul campaniei, candidatul PLDM s-a retras în termenul legal prevăzut (28.02.2020), iar candidatului PPȘ i-a fost anulată înregistrarea în baza deciziei instanței de judecată (13.03.2020).

⁹ Art. 86 alin. (1) prevede colectarea a cel puțin 500 și cel mult 1000 de susținători cu drept de vot din CU unde candidatul intenționează să se înregistreze. Prin derogare un candidat femeie va colecta cel puțin 250 și cel mult 500 de semnături.

¹⁰ Raportul nr. 4. Misiunea de observare Promo-LEX a alegerilor locale generale și parlamentare noi din 20 octombrie 2019, p. 41-42. <http://bit.ly/2pYTXT4>

¹¹ Raportul final al Misiunii de observare a alegerilor parlamentare din 24 februarie 2020, p. 31. <https://bit.ly/2Q4r8i8>

V. CONTESTAȚII ELECTORALE

a. Contestații depuse la CECEU nr. 38 Hîncești

Potrivit observatorilor Promo-LEX, la CECEU a fost depusă o singură contestație, pe subiectul amplasării afișelor electorale în locuri neautorizate (PPȘ vs. PSRM). În termene legale aceasta a fost remisă conform competenței Inspectoratului de Poliție Hîncești, pentru a fi examinată în conformitate cu art. 50 din Codul contravențional¹².

În context, reiterăm concluzia MO Promo-LEX cu referire la necesitatea ajustării prevederilor Regulamentului CEC privind modalitatea plasării publicității electorale și de promovare politică în vederea menționării exprese a competenței poliției de constatare a contravenției privind afișajul neautorizat.

b. Contestații depuse la CEC

În perioada monitorizată, la CEC a fost depus un demers/o sesizare și o contestație¹³. MO Promo-LEX a constatat, comparativ cu practica scrutinelor precedente, asumarea de către CEC a unui rol mai activ în examinarea și soluționarea contestațiilor/sesizărilor. În același timp, atenționăm că soluționarea eficientă a contestațiilor și sesizărilor trebuie să aibă loc conform prevederilor legale materiale și procedurale. De asemenea, abordările și atitudinile autorității urmează a fi aplicate în mod egal tuturor concurenților.

În primul caz, demersul a fost depus la 3 februarie 2020 de o formațiune politică (PL) înscrisă în campania electorală ca parte constitutivă a Blocului electoral UNIREA și a vizat pretensele acțiuni ale PPȘ, care încă nu era înregistrat în calitate de concurent, de oferirea serviciilor de transportare gratuită a alegătorilor și acordarea pungilor pe care era imprimată simbolică PPȘ și care conțineau câte un chipiu, un tricou, un carnet, un pix, ziare și ciocolate în CU nr. 38, la data de 01.02.2020.

Prin Hotărârea nr. 3791 din 4 martie 2020 Comisia s-a pronunțat doar în partea ce ține de pretensele încălcări ale prevederilor legale în cadrul organizării transportării alegătorilor. Comisia a constatat nedeclararea în rapoartele financiare ale PPȘ ale mijloacelor financiare folosite și drept urmare a solicitat Curții de Apel anularea înregistrării concurentului electoral PPȘ. Prin Hotărârea Curții de Apel Chișinău din 10.03.2020, solicitarea CEC de anulare a înregistrării concurentului electoral a fost respinsă. CEC a atacat la Curtea Supremă de Justiție hotărârea Curții de Apel. Respectiv, la data 13 martie 2020, în baza deciziei emise de Curtea Supremă de Justiție (dosarul nr. 3ra-526/20 din 13 martie 2020), CECEU nr. 38 Hîncești a adoptat hotărârea nr. 45/2020 cu privire la anularea înregistrării candidatului Vitalie Balinschi, desemnat de PPȘ.

Cu privire la examinarea de către CEC a demersului, MO Promo-LEX a evidențiat următoarele nereguli și neclarități:

- extinderea obiectului sesizării, în lipsa solicitării din partea autorului sesizării;
- lipsa concluziilor CEC asupra calității autorului sesizării în cadrul contestației și a calității persoanei împotriva căreia a fost formulată sesizarea;
- constatarea utilizării de către concurentul electoral a fondurilor financiare și materiale nedeclarate și solicitarea anulării înregistrării concurentului electoral al PPȘ în CU nr. 38, în lipsa localizării acțiunilor PPȘ în timp și spațiu;
- lipsa concluziilor CEC privind desfășurarea agitației electorale înainte de începerea campaniei electorale;
- constatarea unor fapte legate de sesizarea înaintată, anterior pronunțării hotărârii CEC asupra acesteia;
- constatarea legăturii dintre PPȘ și Asociația Obștească „Pentru Orhei” în baza datelor privind președintele asociației, sediul juridic și o hotărâre anterioară a CEC din 20 octombrie 2016.

¹² Pentru detalii a se consulta: Raportul nr. 1 al Misiunii de observare a alegerilor parlamentare noi din 15 martie 2020, p. 21. <https://bit.ly/3bj0zhh>

¹³ Pentru detalii a se consulta: Raportul nr. 1 al Misiunii de observare a alegerilor parlamentare noi din 15 martie 2020, p. 21-24. <https://bit.ly/3bj0zhh>

În al doilea caz, la 27 februarie 2020, PPŞ a depus contestație împotriva pretinselor acțiuni ilegale ale PSRM de utilizare a resurselor administrative și de corupere a alegătorilor. Prin Hotărârea nr. 3792 din 4 martie 2020, CEC a respins pretențiile pe partea ce ține de utilizarea resurselor administrative.

În privința pretinselor acțiuni de corupere a alegătorilor, la 28 februarie 2020, Comisia a transmis contestația Inspectoratului de Poliție Hâncești și Inspectoratului General al Poliției, contrar competenței materiale. Ulterior, la 4 martie, prin Hotărârea nr. 3792, luând în considerare competența materială de constatare a infracțiunii de corupere a alegătorilor, stabilită de art. 270¹ din Codul de procedură penală, CEC a decis remiterea către Procuratura Anticorupție a contestației depuse de PPŞ.

Menționăm că contestația a fost soluționată în termen de șase zile, cu depășirea termenului legal prevăzut la art. 73, alin. (2) din Codul electoral cu o zi, iar în privința remiterii către autoritatea competentă a contestației în privința acțiunilor de corupere a alegătorilor, a fost depășit termenul cu patru zile.

La data de 7 martie 2020, PPŞ s-a adresat Curții de Apel Chișinău cu o acțiune în contencios administrativ împotriva CEC prin care a solicitat anularea pct. 1 din dispozitivul hotărârii CEC nr. 3792 din 4 martie 2020 și obligarea Comisiei să emită o hotărâre de constatare a încălcărilor invocate în contestația PPŞ. Acțiunea înaintată de PPŞ a fost respinsă ca neîntemeiată prin hotărârea din 11 martie 2020 a Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții de Apel Chișinău, de asemenea și recursul înaintat de PPŞ a fost declarat inadmisibil prin încheierea din 13 martie 2020 a Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție.

VI. LISTELE ELECTORALE

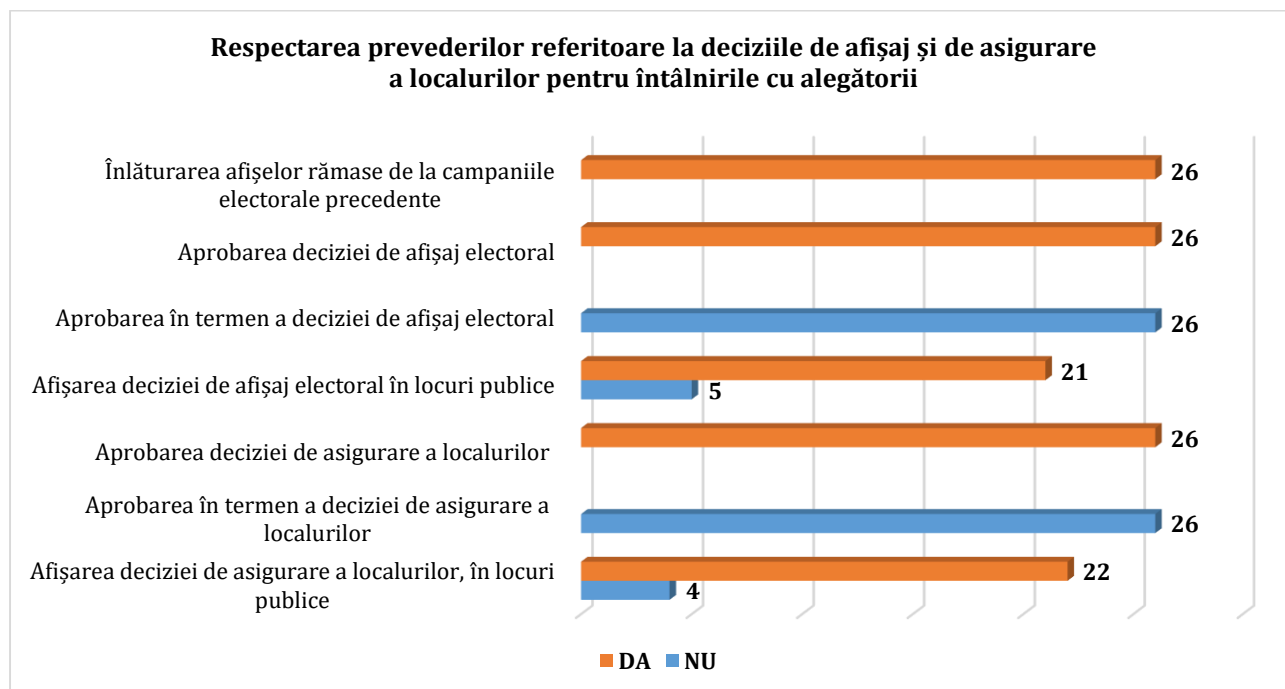
Numărul de alegători. MO Promo-LEX a constatat o diminuare nesemnificativă a numărului de alegători din CU nr. 38 cu circa 169 de cetățeni cu drept de vot pe perioada aproximativă a unui an calendaristic: de la 61 728¹⁴ la 61 559¹⁵, ca urmare a analizei diferenței dintre numărul de alegători incluși în listele electorale de bază pentru alegerile parlamentare din 24 februarie 2019 și cel din listele pentru alegerile parlamentare noi din 15 martie 2020.

Aspecte problematice în gestionarea listelor electorale. Observatorii au raportat recepționarea cu întârziere de o zi – două de către cel puțin 16 BESV (37%) a listelor electorale. De asemenea, observatorii Promo-LEX au identificat cel puțin opt APL de nivelul I din componența CU nr. 38 care au recepționat circa 25 de înștiințări în perioada monitorizată (cu aproximativ cinci mai multe decât în perioada electorală a alegerilor locale generale pentru aceleași localități). Subliniem că această informație a fost obținută în procesul de observare până la data de 9 martie 2020 și nu prin solicitare oficială de acces la informație. Chiar dacă Misiunea nu deține dovezi privind „migrația artificială” a alegătorilor, MO Promo-LEX reiterează recomandările sale privind necesitatea ca înainte de alegeri posibilitatea de arondare a alegătorilor la alte secții de votare să fie stopată.

VII. ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ

Observatorii Promo-LEX au vizitat 26 de APL și au monitorizat gradul de realizare a obligațiilor autorităților publice cu privire la informarea cetățenilor despre alegeri. În context, subliniem că toate APL au aprobat decizia de afișaj electoral, precum și au asigurat înlăturarea afișelor rămase de la campania precedentă. De cealaltă parte, din 26 niciun APL nu a aprobat în termen deciziile (dispozițiile) la trei zile din data începerii perioadei electorale¹⁶. Obligațiile privind afișarea deciziilor au fost respectate parțial, conform datelor din graficul alăturat.

Graficul nr. 2

¹⁴ Potrivit procesului-verbal privind totalizarea rezultatelor votării la alegerea deputatului pentru CU nr. 38. <http://bit.ly/2TOWudd>

¹⁵ Potrivit procesului-verbal privind totalizarea rezultatelor votării la alegerea deputatului pentru CU nr. 38 din 15 martie 2020, obținut de observatorii Promo-LEX.

¹⁶ Conform Programului calendaristic, data începerii perioadei electorale este 29 decembrie 2019.

VIII. CONCURENȚII ELECTORALI

a. Activități de promovare a concurenților în campania electorală

În campania electorală observatorii MO Promo-LEX au raportat desfășurarea a minimum 176 de activități de promovare de către concurenții electorali (a se vedea tabelul). Cele mai frecvente activități desfășurate au fost plasarea afișajului electoral – 79 (45%), urmată de întrunirile cu alegătorii – 52 (30%). Per concurenți, cele mai multe activități de campanie au fost organizate de PPȘ – 59 (34%), PSRM - 50 (29%) și PAS – 35 (20%).

Tabelul nr. 3

N/O	Activități de promovare a candidaților	PPȘ	PSRM	PAS	PDM	Blocul UNIREA	PLDM	CI Grigore Cobzac	Total
1	Întruniri electorale	21	9	9	0	12	0	1	52
2	Plasarea afișajului electoral	27	27	16	6	0	0	3	79
3	Lansare în campanie	0	1	1	1	1	0	0	4
4	Publicitate electorală presa scrisă locală	4	4	0	0	2	0	0	10
5	Activități din ușă în ușă	1	5	4	0	3	1	2	16
6	Conferințe de presă	4	0	2	0	0	0	0	6
7	Postări sponsorizate rețele de socializare	2	4	3	0	0	0	0	9
	Total	59	50	35	7	18	1	6	176

b. Activități de campanie ce pot fi calificate drept încălcări a prevederilor legale¹⁷

Printre activitățile de campanie ce pot fi calificate drept abatere de la norma legală menționăm, cantitativ, cea mai des întâlnită a fost *amplasarea publicității electorale în locuri neautorizate* – 44 de cazuri (PSRM – 19 (43%); PPȘ – 16 (36%); PAS – 8 (19%); CI Grigore Cobzac – 1 (2%)).

Din perspectiva necesității unei reglementări legale explicite a practicilor electorale, îndeosebi în contextul alegerilor prezidențiale ce urmează, MO Promo-LEX atrage atenția asupra: *implicării partidelor politice care nu sunt înregistrate în calitate de concurent electoral în promovarea candidaților fără reflectarea activităților în contul „Fond electoral” și a implicării fundațiilor / asociațiilor obștești în promovarea indirectă a candidaților.*

Suplimentar, reiterăm necesitatea revizuirii legislației privind *utilizarea simboluri naționale ale Republicii Moldova ori ale altui stat și a materialelor în care apar personalități istorice ale Republicii Moldova.*

¹⁷ Pentru detalii a se consulta: Raportul nr. 1 al Misiunii de observare a alegerilor parlamentare noi din 15 martie 2020, p. 27-30. <https://bit.ly/3bj0zhh>

Tabelul nr. 4

N/O	Activități	PPȘ	PȘRM	PAS	PDM	Blocul UNIREA	PLDM	CI Grigore Cobzac	Total
1	Activități de promovare a concurenților înainte de termenul legal stabilit	1	0	0	0	0	0	1	2
2	Implicarea partidelor politice care nu sunt înregistrate în calitate de concurent electoral în promovarea candidaților fără reflectarea activităților în contul „Fond electoral”	0	0	0	0	0	0	2	2
3	Cazuri ce pot fi calificate drept utilizare de către concurenți a imaginii autorităților publice	0	1	0	0	0	0	0	1
4	Distribuire a publicității electorale fără respectarea cerințelor pentru materialele publicitare	0	1	0	0	0	0	0	1
5	Cazuri de amplasare a publicității în locuri neautorizate	16	19	8	0	0	0	1	44
6	Cazuri de agitație electorală calificată drept contrară prevederilor art. 52, alin. (8) din Codul electoral ¹⁸	0	1	1	0	1	1	0	4
7	Concurenți electorali ce ar fi putut profita de activitatea fundațiilor / asociațiilor obștești	1	1	0	0	0	0	0	2
8	Concurenți electorali vizați în activități de PR negru	0	1	0	0	0	0	0	1
Total		18	24	9	0	1	1	4	57

¹⁸ Art. 52, alin. (8) din Codul electoral: „Nu pot fi utilizate în scop de publicitate electorală imagini ce reprezintă instituții de stat sau autorități publice, atât din țară cât și de peste hotare, ori organizații internaționale. Se interzice **combinarea de culori și/sau sunete care invocă simboluri naționale ale Republicii Moldova ori ale altui stat, utilizarea materialelor în care apar personalități istorice ale Republicii Moldova sau de peste hotare, simbolistica unor state străine sau organizații internaționale sau imaginea unor persoane oficiale străine**”.

IX. FINANȚAREA CAMPANIEI ELECTORALE

a. Repere metodologice și aspecte legale¹⁹

Metodologia de monitorizare a finanțării campaniei electorale constă în observarea și evaluarea activității concurenților electorali din perspectiva resurselor financiare colectate și utilizate în campania electorală. Totodată, are loc evaluarea corespunderii activității de raportare, evidență și supraveghere a actorilor electorali cu normele legale în vigoare.

Finanțarea campaniei electorale în cadrul alegerilor parlamentare noi este reglementată de Codul electoral al Republicii Moldova²⁰ (până la modificările din Legea nr. 113/2019) și Regulamentul privind finanțarea campaniilor electorale, aprobat prin Hotărârea CEC nr. 3352 din 4 mai 2015.

CEC a stabilit plafonul general al mijloacelor ce pot fi virate în contul „Fond electoral” pentru CU nr. 38 Hîncești în mărime de 2 386 200,0 lei. De asemenea, Comisia a stabilit cuantumul creditului fără dobândă acordat pentru fiecare partid politic sau bloc electoral – 50 000 lei și pentru fiecare candidat independent – 10 000 lei. Potrivit observatorilor, nici un concurent nu a solicitat credit.

Pentru a fi organizate alegerile parlamentare noi în CU nr. 38, mun. Hîncești, au fost alocate mijloace financiare în sumă de 4 226, 7 mii prevăzute în buget pentru alegerile prezidențiale 2020, din considerentul că în bugetul CEC pentru anul 2020 nu au fost distribuite mijloace financiare aferente organizării și desfășurării unor alegeri parlamentare noi.

Potrivit datelor publicate pe pagina oficială a CEC, toate formațiunile și-au deschis conturi bancare cu mențiunea “Fond electoral” și au desemnat persoane responsabile (trezorieri). De asemenea, MO Promo-LEX constată că 5 partide politice (PSRM, PPS, PDM, PAS, USB) au prezentat rapoarte privind mijloacele financiare proprii care se află pe contul partidului la începutul perioadei electorale până la 14 februarie 2020. În conformitate cu prevederile legale, doar aceste partide politice au avut dreptul de a vira mijloace de pe contul lor curent în contul „Fond electoral”.

b. Raportarea financiară a concurenților electorali la Comisia Electorală Centrală.

Potrivit paginii oficiale a CEC, MO Promo-LEX constată că, toate formațiunile politice care și-au desemnat candidați pe CU nr. 38, mun. Hîncești inclusiv CI Cobzac, au depus rapoarte săptămânale și finale privind finanțarea campaniei electorale. Totuși, un concurent electoral, nu a respectat termenii de depunere a rapoartelor săptămânale, CI Grigore Cobzac²¹. CEC a publicat rapoartele pe pagina oficială, în termen de 48 de ore de la recepționarea acestora, respectând legislația cu privire la protecția datelor cu caracter personal. MO Promo-LEX a monitorizat activitatea CEC la acest aspect și a constatat respectarea publicării în termen a rapoartelor financiare.

O carență menționată și anterior de Misiune este formatul modelului de raport publicat pe pagina oficială a CEC. Rapoartele publicate nu sunt în formate open data, așa precum prevede planul strategic al CEC, ci în formate pdf scanate, ceea ce împovărează nu numai accesul vizual, dar și pe cel digital la datele prezentate în rapoartele scanate.

MO Promo-LEX solicită CEC modificarea Regulamentului privind finanțarea campaniei electorale prin introducerea obligativității de completare a rapoartelor în format Excel și ulterior publicarea acestora pe pagina oficială a CEC, pentru ca datele să poată fi utilizate în scopuri de analiză de către sectorul asociativ, mass-media, mediul academic.

¹⁹ Pentru detalii a se consulta: Raportul nr. 1 al Misiunii de observare a alegerilor parlamentare noi din 15 martie 2020, p. 31-32. <https://bit.ly/3bj0zhh>

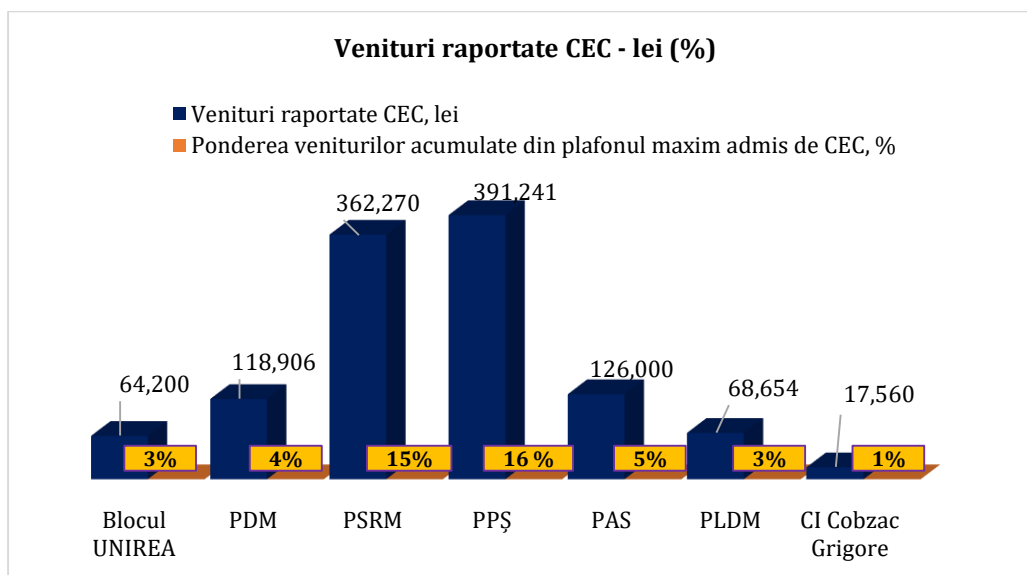
²⁰ Descrierea detaliată a cadrului legal - Raportul nr. 1. Misiunea de observare a alegerilor locale generale și a alegerilor parlamentare noi din 20 octombrie 2019, p. 25-28. <https://bit.ly/2kdDGaw>

²¹ A se vedea graficul 12 din Raportul nr. 1 al misiunii de observare Promo-LEX a alegerilor parlamentare noi din 15 martie 2020, <https://bit.ly/2QKnASE>

i. Veniturile și cheltuielile concurenților electorali reflectate în rapoartele privind finanțarea campaniei electorale

Conform rapoartelor prezentate la CEC, volumul veniturilor declarate de către șapte concurenți înregistrați (partide, bloc electoral, candidat independent), pentru perioada campaniei electorale, este de 1 084 631 lei și cuantumul cheltuielilor raportate - 1 084 611 lei, sold final - 20 lei. Nimeni dintre concurenți nu a depășit plafonul general²² al mijloacelor ce pot fi virate în contul „Fond electoral”. Cel mai mult s-a apropiat de acesta PPȘ, atingând 15 % din plafon. (a se vedea graficul nr. 3).

Graficul nr. 3

Date obținute în baza rapoartelor depuse la CEC

ii. Sursele de finanțare ale concurenților electorali sunt constituite din:

- donații financiare a 71 de persoane fizice în valoare de 380 530 lei pentru trei concurenți electorali (PPȘ, PSRM, CI Grigore Cobzac);
- mijloace proprii de pe contul curent a cinci formațiuni (subvenții de la bugetul de stat) în valoare de 518 591 lei (PL, PDM, PLDM²³, PSRM, PAS) și (donații) în valoare de 50 000 lei (PAS);
- donații materiale în valoare totală de 31 712 lei, pentru trei formațiuni ²⁴ (PPȘ, PAS, PSRM). (a se vedea graficul nr. 4).

MO Promo-LEX consideră drept incertă situația cu donațiile din contul partidului în contul „Fond electoral” din perspectiva calificării formațiunii politice donatoare - drept persoană juridică. Or, norma legală nu este explicită în acest sens. Amintim că, potrivit art. 41 alin. (2) lit. e) din Codul electoral, plafoanele donațiilor din partea persoanelor juridice în contul „Fond electoral” pentru o campanie electorală constituie 100 de salarii medii lunare pe economie stabilite pentru anul respectiv. Simultan, art. 1 alin. (1) din Legea privind partidele politice statuează că partidele politice sunt asociații benevole, cu statut de persoană juridică. Prin urmare, partidul nu ar putea transfera mijloace financiare proprii pe contul „Fond electoral” peste suma de 100 de salarii medii lunare.

²² Potrivit noilor prevederi legale, în speță art. 41, alin. (2), lit. d) din Codul electoral, plafonul general al mijloacelor ce pot fi transferate în contul „Fond electoral” pe țară constituie 0,05% din veniturile prevăzute de legea bugetului de stat pentru anul respectiv. Potrivit calculelor, 0,05% din 42 125 500,0 de mii de lei constituie 21 062 750 de lei.

²³ E de menționat că deși PLDM a transferat la data de 21 februarie 2020 de pe contul curent pe contul „Fond electoral”, suma de 200 000 lei din subvenții; la data de 13 martie a înregistrat returnarea sumei de 131 346 lei pe contul curent al partidului, astfel ponderile din graficul nr. 12 diferă de cele din graficul nr. 14 din Raportul Promo-LEX nr. 1.

²⁴ Donațiile materiale nu sunt incluse la balanța raportului financiar, la compartimentul rulajele mijloacelor financiare.

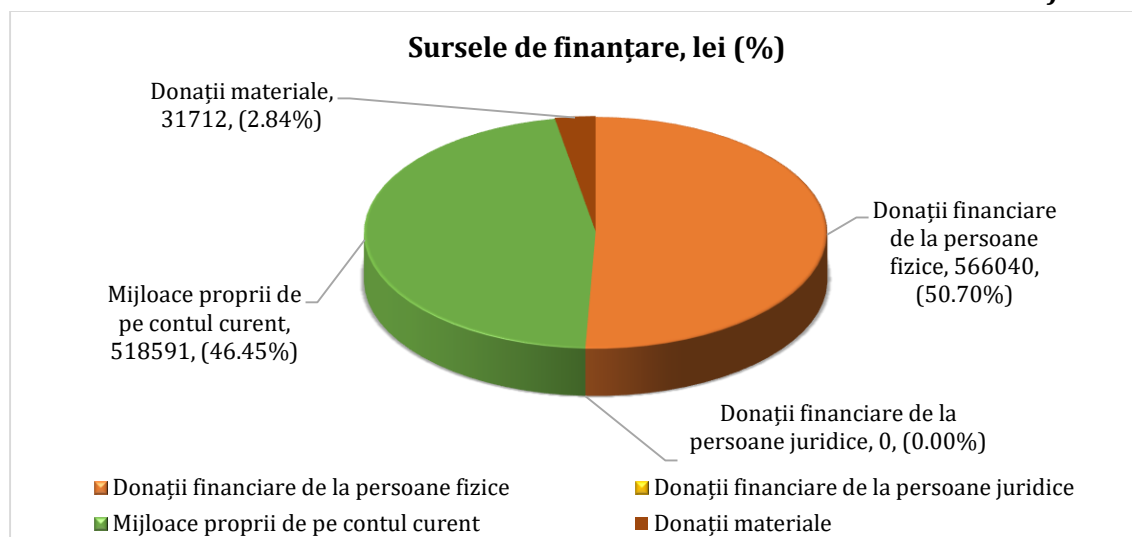
Poziția CEC este, însă, diferită de logica juridică expusă mai sus, considerându-se că partidul politic ar avea un statut special, fapt neprevăzut expres de lege, motiv din care insistăm ca legislativul să se pronunțe univoc asupra subiectului dat.

Adițional, menționăm că practica anterioară de monitorizare Promo-LEX, atât a finanțării campaniilor electorale cât și a partidelor politice, scoate în evidență mai multe vulnerabilități ce țin de raportarea financiară a partidelor politice, ca de exemplu: colectarea donațiilor în numerar fără utilizarea de către partidele politice a echipamentelor de casă și control. Trebuie să amintim în context și de rezultatele numeroaselor investigații jurnalistice, care au scos în prim-plan deficiențe ce țin de mecanismele de colectare a resurselor financiare ale partidelor.

Amintim că atât în 2017 cât și 2018, Asociația a interpellat Serviciul Fiscal de Stat (SFS) cu privire la evidența colectării donațiilor de către partide prin utilizarea echipamentelor de casă și control (ECC) de către partidele politice, astfel solicitând informații clarificatoare de la SFS despre existența / inexistența ECC, lista partidelor politice care utilizează ECC, numărul acestor aparate deținute de fiecare formațiune politică înregistrată la Agenția de Servicii Publice (ASP), dar și despre evidența colectării donațiilor. Răspunsurile s-au rezumat la faptul că informația nu poate fi divulgată părților interesate. Mai mult, în anul 2020, am făcut apel și la CEC să interpeleze SFS și partidele politice, privitor la utilizarea de către acestea a echipamentelor de casă și control, numărul acestora în posesia fiecărui partid și modalitatea de utilizare în privința colectării veniturilor (donații, cotizații, venituri obținute din activitatea economică) a partidelor politice. Publicarea informației recepționate de la SFS pe pagina web oficială a CEC, aceasta fiind de interes public.

MO Promo-LEX consideră că este extrem de importantă obținerea acestor informații privind colectarea și gestiunea resurselor financiare (donații, cotizații, venituri din activitatea economică) de către formațiunile politice dar și pentru controlul și supravegherea eficientă a activității de finanțare a partidelor de către CEC. Astfel Promo-LEX solicită repetat CEC interpelarea SFS întru obținerea informațiilor solicitate anterior inclusiv de către Asociație. De asemenea Promo-LEX sesizează CEC în privința noilor modificări referitoare la utilizarea acestor echipamente și *recomandă CEC să ajusteze Regulamentul privind finanțarea partidelor politice la Regulamentul privind utilizarea echipamentelor de casă și control, în vigoare din 15.04.2019, sau din contra SFS urmează să revizuiască prevederile respective.*

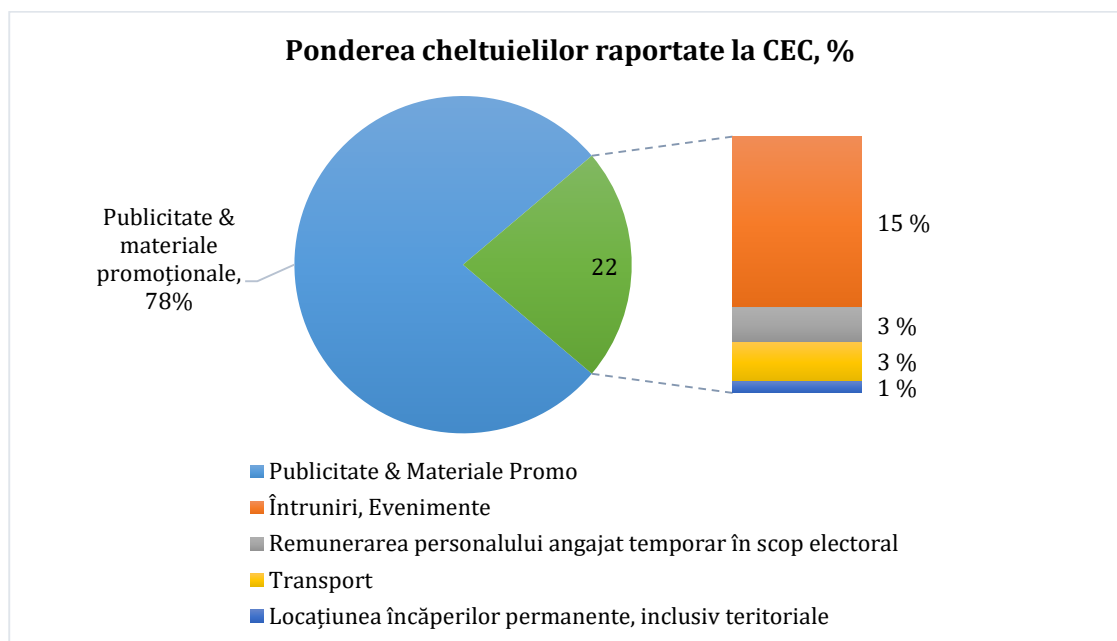
Graficul nr. 4

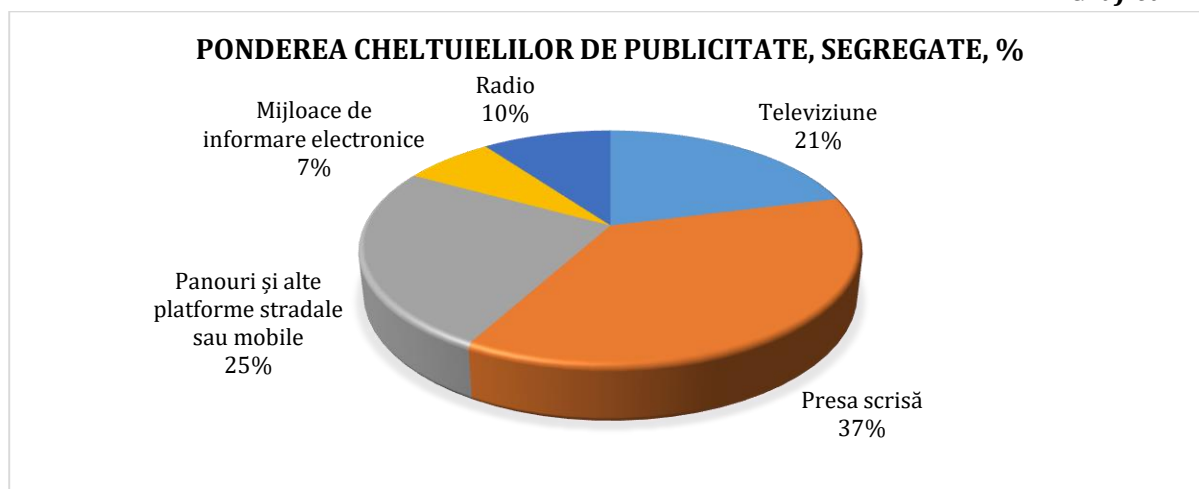
Date obținute în baza rapoartelor depuse la CEC

iii. Cheltuielile raportate

Potrivit rapoartelor, ponderea majoră a cheltuielilor declarate este: pentru publicitate – 51%, pentru materiale promoționale – 27%, pentru întruniri și evenimente – 15%, pentru utilizarea transportului – 3%; locațiunea încăperilor permanente – 1%; remunerarea personalului din stafful electoral – 3%; (a se vedea graficul nr. 5).

Analizând în mod segregat, constatăm că ponderea cea mai mare a cheltuielilor de publicitate în CEU Hâncești, este pentru presa scrisă (37%), destinațiile de cheltuieli pentru TV (21%), pentru panouri stradale (25%), pentru radio (10%), ponderea atribuită mijloacelor de informare electronică, 7%. (A se vedea graficul nr. 6).

c. Cheltuielile concurenților electorali constatate de observatorii Promo-LEX și nereflectate în rapoartele financiare

a) Costul întrunirilor și evenimentelor electorale

În campania electorală, toți cei șapte concurenți (PSRM, PAS, PPS, Blocul UNIREA, PDM, PLDM, CI Cobzac Grigore) au organizat cel puțin 52 de întruniri electorale, 16 activități din ușă în ușă, 4 lansări în campanie, 6 conferințe de presă etc. Potrivit constatărilor MO Promo-LEX, 2 concurenți electorali nu au raportat cheltuieli în cuantum de cel puțin 9 039 lei: **Blocul UNIREA – 250 lei; PDM – 8 789 lei** (Anexe. Graficul nr. 1).

b) Cheltuieli de publicitate

Cheltuieli de publicitate stradală și mobilă. Potrivit constatărilor MO Promo-LEX, cel puțin șase concurenți din șapte (PSRM, PDM, PPȘ, PAS, Blocul UNIREA, CI Cobzac Grigore) au efectuat cheltuieli pentru panouri stradale și mobile, doar patru dintre aceștia (PSRM, PDM, PPȘ, PAS) au raportat la CEC un cuantum de 145 340 lei. În rezultatul conectării datelor raportate și a celor estimate de Promo-LEX, trei concurenți au omis să raporteze cel puțin 30 611 de lei: **PSRM - 31 661 lei, Blocul UNIREA - 1 980 lei, CI Cobzac - 6 480 lei** (Anexe. Graficul nr. 2).

Cheltuieli de publicitate on-line. MO Promo-LEX a constatat prezența publicității electorale și în mijloacele de informare electronice, conferințe de presă, video-uri și mesaje sponsorizate în rețeaua Facebook, în privința a trei concurenți electorali (PSRM, PPȘ, PAS), aceștia declarând la CEC - 41 724 lei. Un concurent electoral (PSRM) a indicat cheltuieli mai mici decât estimările Promo-LEX. Cheltuielile estimate ca fiind neraportate de către **PSRM se ridică la cel puțin 9 983 de lei** (Anexe. Graficul nr. 3).

Cheltuieli pentru publicitate poligrafică și promoțională. Potrivit constatărilor MO Promo-LEX, toți cei șapte concurenți electorali au efectuat cheltuieli pentru publicitate poligrafică și promoțională și au raportat CEC, cheltuieli de 302 404 lei. În cazul a doi concurenți, potrivit estimărilor Promo-LEX, am constatat neraportarea completă a cheltuielilor, în cuantum de cel puțin 45 240 de lei: **PSRM - 36 700 lei; CI Cobzac - 8 540 lei** (Anexe. Graficul nr. 4).

Cheltuieli pentru presa scrisă. Potrivit constatărilor MO Promo-LEX, cinci concurenți electorali au raportat la CEC cheltuieli pentru presa scrisă în cuantum de 212 841 lei. Estimările Promo-LEX arată că un concurent a raportat cheltuieli mai mici decât cele estimate, astfel **PSRM nu a raportat cel puțin - 12 671 lei** (Anexe. Graficul nr. 5).

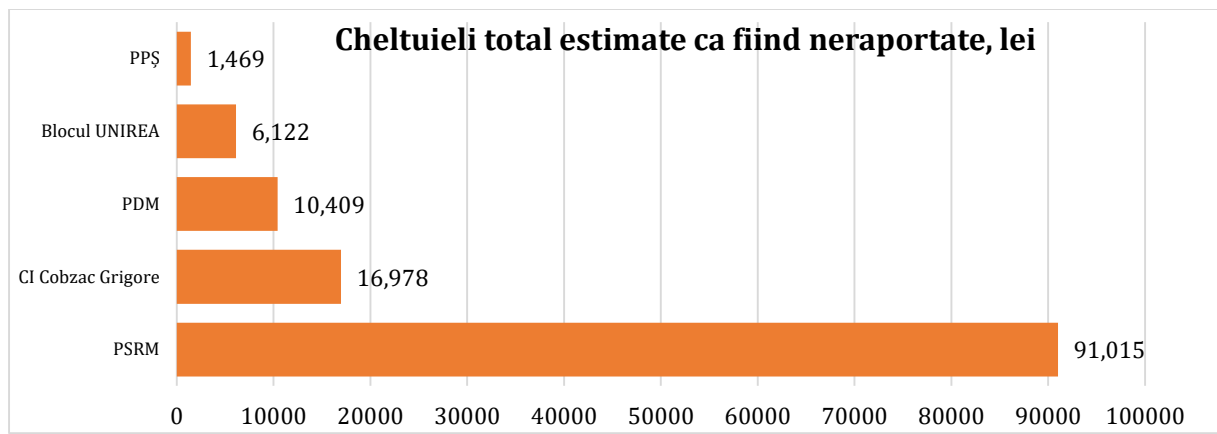
c) Cheltuieli pentru transport de persoane și bunuri

Observatorii Promo-LEX au raportat utilizarea automobilelor în CEU Hîncești cu scop electoral de către șapte concurenți. Din acești șapte concurenți electorali, patru (PSRM, PPȘ, PAS, PLDM) au declarat la CEC cheltuieli în cuantum de 36 620 lei, iar trei (PDM, Blocul UNIREA, CI Cobzac) au prezentat CEC „0” cheltuieli la această linie de buget. Estimările Promo-LEX arată că patru concurenți au omis raportarea a cel puțin 5 829 de lei: **Blocul UNIREA - 3 892 lei, PDM - 1 620 lei, PPȘ - 1 469 lei, CI Cobzac Grigore - 1 958 lei** (Anexe. Graficul nr. 6).

d) Cheltuieli pentru delegarea sau detașarea persoanelor (inclusiv recompensele/diurnele observatorilor și voluntarilor)

Potrivit observatorilor Promo-LEX, pentru ziua alegerilor patru concurenți electorali (PSRM, PDM, PAS, PPȘ) au implicat 176 de observatori. Nici un concurent electoral nu a raportat cheltuieli pentru aceștia la CEC.

MO Promo-LEX constată că **cinci din șapte concurenți electorali au omis reflectarea completă a cheltuielilor efectuate în campania electorală**: PSRM, Blocul UNIREA, CI Cobzac Grigore, PPȘ, PDM. Suma totală estimată ca fiind neraportată este de cel puțin 125 993 de lei. (a se vedea graficul nr. 7)

X. ZIUA ALEGERILOR

a. Contextul epidemiologic al alegerilor parlamentare noi²⁵

La ședința din 8 martie 2020 a Comisiei naționale extraordinare de sănătate publică (CNESP) este anunțat despre primul caz de infecție COVID 19 în Republica Moldova. În aceeași ședință referitor la situația epidemiologică se instituie gradul de alertă Cod portocaliu la nivel național. În contextul constatării și răspândirii cazurilor de infecție COVID 19, CNESP prin Hotărârea nr. 7 din 13 martie 2020 instituie gradul de alertă Cod roșu la nivel național referitor la situația epidemiologică. Potrivit legislației, alertă cu cod roșu semnifică risc iminent de declanșare a unei urgențe de sănătate publică.

La 11 martie 2020 CEC a publicat și transmis o Circulară elaborată în vederea respectării prevederilor hotărârii CNESP din 10 martie 2020, care presupune prevenirea aflării într-un singur loc a unui număr mai mare de 50 persoane și dezinfectarea localului secției de votare. De asemenea, urmare a instituirii Codului roșu la nivel național, în seara zilei de 14 martie 2020 CEC, printr-un anunț pe o rețea de socializare anunța că a adresat un demers CNESP prin care a fost solicitată opinia Comisiei cu privire la posibilitatea continuării activităților de organizare și desfășurare a scrutinului din 15 martie 2020. La finalul anunțului se specifica că "despre deciziile luate, vă vom informa suplimentar". Suplimentar, până la începutul votării, pe subiectul dat nu au existat comunicări publice.

La 15 martie, CEC a recepționat răspunsul Președintelui Consiliului Suprem de Securitate prin care menționează că în Hotărârea nr. 7 din 13 martie 2020 a CNESP sunt menționate restricții cu caracter exhaustiv privind acțiunile ce urmează a fi întreprinse de către autoritățile publice, întru neadmiterea agravării situației epidemiologice din țară. Totuși, aceste măsuri nu se referă și la organizarea alegerilor, însă impun autorităților publice (inclusiv celor electorale) întreprinderea tuturor măsurilor de prevenție necesară.

În zilele de 13-14 martie 2020 în spațiul public a apărut informația despre faptul că una din persoanele infectate cu virusul COVID-19 este din satul Bălceana, una din localitățile CU nr. 38 Hîncești.

Subliniem că în spațiul public în zilele imediat apropiate zilei alegerilor au apărut numeroase solicitări ale cetățenilor cu privire la oportunitatea amânării scrutinului parlamentar, în condițiile în care sunt supuse pericolului sănătatea cetățenilor. Observatorii Promo-LEX au raportat, de asemenea, doar despre un caz când candidatul Blocului UNIREA a solicitat "anularea imediată a alegerilor în Hîncești" printr-un demers depus la CEC în data de 14.03.2020.

Contextual, la 14 martie 2020 compania „Intellect Group” și asociația obștească „SPERO” au informat despre faptul că nu vor efectua sondajul de tip Exit-Poll pentru alegerile parlamentare noi din 15 martie 2020.

În opinia MO Promo-LEX riscurile iminente de epidemie pot întruni condițiile de circumstanțe care îi pun pe alegători în pericol, respectiv ar putea fi acele cazuri de excepție care ar putea duce la suspendarea votării pe o perioadă anumită. De altfel, atât autoritățile electorale cât și autoritățile administrațiilor publice locale, inclusiv Comisia extraordinară de sănătate publică raională Hîncești, au depus efort de minimizare a riscurilor epidemiologice, atât pentru membrii organelor electorale, cât și pentru alegători. Potrivit observatorilor, membrii birourilor electorale erau dotați cu măști de protecție și cu mănuși, de asemenea la intrare în SV și pe mesele membrilor de birou existau soluții antiseptice.

În același timp, analiza cadrului legal național, dar și a standardelor internaționale, permit de a concluziona că Parlamentul este unica autoritate publică care putea decide amânarea scrutinului, exclusiv prin stabilirea stării de urgență. Astfel, opiniile critice în adresa organelor electorale privind inacțiunea de a sista scrutinul nu au avut suport juridic.

---

²⁵ Pentru detalii a se consulta: Comunicatul Misiunii de Observare Promo-LEX a alegerilor parlamentare noi din 15 martie 2020 în circumscripția uninominală nr. 38 Hîncești <https://bit.ly/2wnozRT>

b. Constatări ale observatorilor Promo-LEX din ziua alegerilor

Privind metodologia de monitorizare din ziua alegerilor. Inițial, MO Promo-LEX a alegerilor parlamentare noi din 15 martie 2020 a preconizat să monitorizeze procesul electoral din ziua alegerilor prin intermediul a cel puțin patru echipe mobile. Ulterior, ca urmare a agravării situației epidemiologice, la conferința de presă organizată pentru prezentarea Raportului nr. 1 a MO Promo-LEX din 12 martie 2020, a anunțat organizarea a două echipe mobile de observatori pentru ziua alegerilor. Finalmente, reieșind din situația epidemiologică, Misiunea a delegat o singură echipă care a activat în regim de observare redus.

Privind incidentele semnalate în ziua alegerilor. Echipa mobilă a observat procesele de deschidere a secțiilor de votare și desfășurare a procedurilor de vot în 11 secții de votare din 44 deschise. Potrivit observatorilor, în general, procedurile de vot au fost respectate. Printre incidentele semnalate se numără raportarea în cazul a cel puțin trei secții de votare din două localități (Logănești – SV nr. 28, 29; Hîncești – SV nr. 5) a transportării organizate a alegătorilor.

Privind rata de participare. Comparativ cu alegerile parlamentare anterioare desfășurate în CU nr. 38, precum și față de scrutinele similare din CU nr. 17 și 33 din 20 octombrie 2019, rata de participare în data de 15 martie 2020 a fost una redusă.

Tabelul nr. 5

Alegeri parlamentare, 24.02.2019, CU nr. 38 Hîncești	Alegeri parlamentare noi, 20.10.2019, CU nr. 17 Nisporeni	Alegeri parlamentare noi, 20.10.2019, CU nr. 33 Chișinău	Alegeri parlamentare noi, 15.03.2020, CU nr. 38 Hîncești
42.4%	43.5%	39.3%	23.3%

Cauza prezenței scăzute poate fi cel mai probabil situația incertă din spațiul public și acțiunile întreprinse de autorități. Astfel, pe de o parte autoritățile au chemat toată populația țării să stea acasă, în contextul epidemiei COVID 19, iar pe de altă parte, a fost organizat un scrutin, în cadrul căruia alegătorii era chemați la urne.

Privind rezultatele numărării voturilor. MO Promo-LEX nu a efectuat numărarea în paralel a voturilor. Totuși OTL a solicitat și a recepționat de la CECEU nr. 38 copiile scanate a proceselor verbale de numărare a voturilor din cele 44 de SV, precum și copia procesului verbal de totalizare a rezultatelor votării din CU nr. 38. A fost verificată corectitudinea completării proceselor verbale respective și s-a constatat respectarea formulelor de verificare. Doar în cazul procesului verbal de totalizare a rezultatelor recepționat, comparativ cu cel publicat pe pagina CEC, a fost observată o diferență de un alegător în cazul numărului de alegători incluși în listele electorale de bază.

În baza procesului-verbal privind totalizarea rezultatelor votării la alegerile parlamentare noi din 15 martie 2020, întocmit de CECEU nr.38, Hîncești constatăm că Ștefan Gațcan, desemnat de PSRM a obținut cel mai mare număr de voturi valabil exprimate – 5539. Respectiv, CECEU a stabilit alegerea acestuia în funcția de deputat.

Privind prezentarea rezultatelor preliminare de către CEC. Chiar dacă la aproape două ore de la închiderea secțiilor de votare pe pagina CEC a apărut rubrica rezultate preliminare, ea circa o oră a fost nefuncțională. Considerăm că în contextul prezenței mici a alegătorilor, în special, reflectarea rezultatelor preliminare pare a fi fost tergiversată.

XI. PERIOADA POSTELECTORALĂ

Art. 99 alin. (2) din Codul electoral (în conformitate cu legislația în vigoare până la data adoptării Legii nr. 113/2019) stabilește că CEC atribuie mandatele candidaților aleși în circumscripții uninominale. De asemenea, potrivit art. 100 al Codului electoral, CEC, în termen de 24 de ore după totalizarea rezultatelor alegerilor, prezintă Curții Constituționale procesul-verbal privind rezultatele totalizării voturilor, raportul cu privire la rezultatele alegerilor și listele deputaților aleși. În termen de cinci zile după primirea actelor de la CEC, Curtea Constituțională confirmă sau infirmă, printr-un aviz, legalitatea alegerilor. Concomitent, Curtea Constituțională validează mandatele deputaților aleși.

Prin hotărârea nr. 3840 din 20 martie 2020, CEC a atribuit mandatul de deputat în Parlamentul Republicii Moldova domnului Ștefan Gațcan ales din partea PSRM în CU nr. 38, Hâncești. Iar prin Hotărârea nr. 3841 Comisia a aprobat Raportul cu privire la rezultatele alegerilor parlamentare noi din 15 martie 2020.

La 24 martie 2020 prin Hotărârea nr. 8 Curtea Constituțională a confirmat rezultatele alegerilor parlamentare noi din 15 martie 2020 în circumscripția uninominală nr. 38, Hînceșt și a validat mandatul deputatului ales Ștefan Gațcan.

RECOMANDĂRI

Parlamentului Republicii Moldova:

1. Reglementarea explicită a incertitudinilor privind raportarea cheltuielilor pentru campania electorală efectuată de către un partid politic care nu este înregistrat în calitate de concurent electoral.
2. Completarea art. 134 din Codul electoral cu prevederi ce ar institui o perioadă anumită (de exemplu, trei luni) înainte de alegeri când arondarea alegătorilor la anumite adrese/secții de votare să fie „înghețată”. În acest mod, ar putea fi exclusă „migrația artificială” a alegătorilor, cu eventual impact asupra rezultatelor alegerilor.
3. Reglementarea procedurii sau a criteriilor minime de constatare a implicării în activitatea politică sau electorală a organizațiilor necomerciale, fundațiilor, organizațiilor de caritate, precum și a sancțiunilor aplicate acestora.
4. Clarificarea exactă în legislație a statutului partidului politic în contextul donațiilor obținute din partea persoanelor juridice, întrucât partidul politic deține statut de persoană juridică și, prin urmare, se încalcă legislația privind donațiile din partea persoanelor juridice atunci când acestea virează sume bănești în contul „Fond electoral”.
5. Excluderea de la art. 47, alin. (3) din Codul electoral a propoziției „Lista de subscripție va conține numai semnături ale susținătorilor care domiciliază într-o singură localitate”.
6. Reglementarea explicită a mecanismului de suspendare sau amânare a alegerilor, inclusiv, fără a fi necesar de a declara stare de urgență în acest sens, în condiții de situații excepționale, cum ar fi de exemplu, contextul epidemiologic.

Comisiei Electorale Centrale:

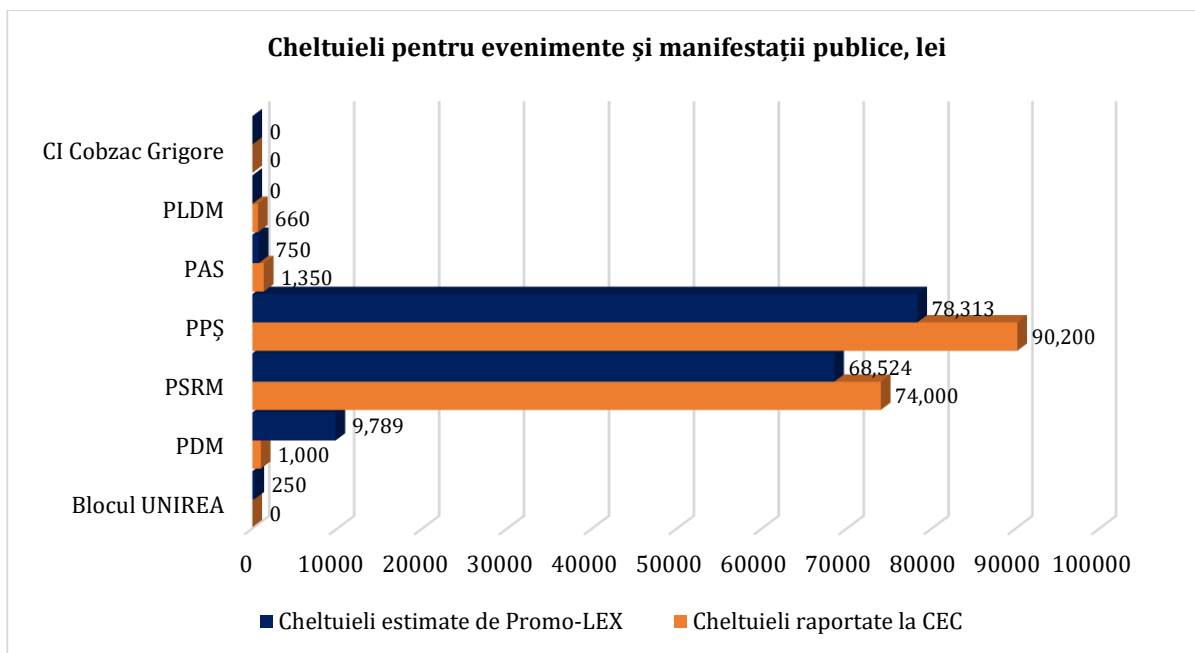
7. Evitarea cazurilor de expunere asupra pretinselor încălcări invocate în sesizare/contestație înainte soluționării și emiterii hotărârii asupra sesizării/contestației.
8. Modificarea prevederilor Regulamentului CEC referitoare la modalitatea plasării publicității electorale și de promovare politică în vederea menționării exprese a competenței poliției de constatare a contravenției privind afișajul neautorizat.
9. Publicarea periodică, dar în special în contextul organizării și desfășurării alegerilor, a datelor din Registrul de Stat al Alegătorilor.
10. Publicarea rapoartelor privind veniturile și cheltuielile din campania electorală ale concurenților în format „open data”, prietenos prelucrării datelor.
11. Ajustarea Regulamentului privind finanțarea partidelor politice la Regulamentul privind utilizarea echipamentelor de casă și control, în vigoare din 15.04.2019.

ABREVIERI

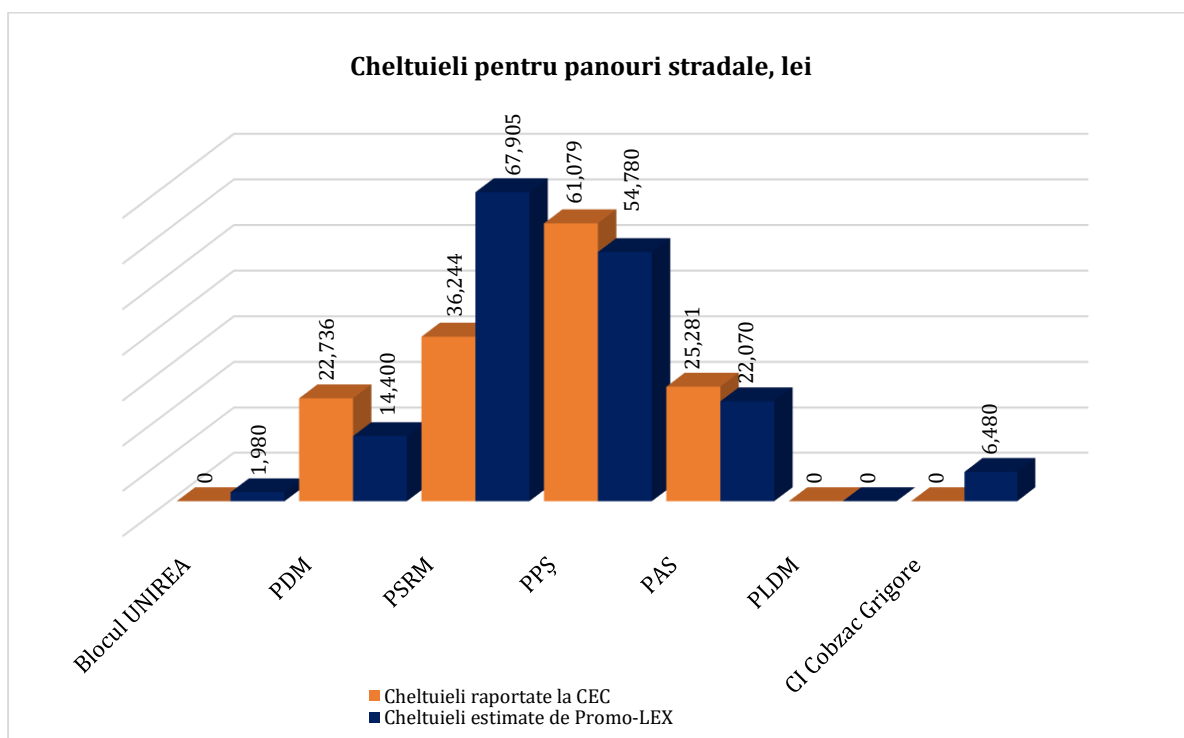
alin. – alineatul
APL – administrația publică locală
art. – articolul
ASP – Agenția Servicii Publice
BESV – birou electoral al secției de votare
com. - comună
CEC – Comisia Electorală Centrală
CECEU – Consiliul electoral al circumscripției electorale uninominale
CI – candidat independent
CICDE – Centrul de Instruire Continuă în domeniul Electoral
CU – circumscripție uninominală
DUE – Delegația Uniunii Europene în Republica Moldova
ECC - echipamente de casă și control
EPDE – Asociația European Exchange, European Platform for Democratic Elections
IRI – Asociația Obștească „Reprezentanța din Moldova a International Republican Institute din SUA”
lit. – litera
MO – misiune de observare
mun. – municipiu
nr. – număr
or. – oraș
OSCE – Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
OSCE/BIDDO – Biroul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului
OTL – observator pe termen lung
OTS – observator pe termen scurt
PAS – Partidul Politic „Partidul Acțiune și Solidaritate”
pct. – punct
PDM – Partidul Democrat din Moldova
PLDM – Partidul Liberal Democrat din Moldova
PPPDA – Partidul Politic „Platforma Demnitate și Adevăr”
PPȘ – Partidul Politic ”Șor”
PSRM – Partidul Politic „Partidul Socialiștilor din Republica Moldova”
PUN – Partidul Unității Naționale
r. - raion
RFE – Registrul funcționarilor electorali
RSA – Registrul de Stat al Alegătorilor
s. – satul
SFS - Serviciul Fiscal de Stat
SV – secție de votare
UAT – unitate administrativ-teritorială
USAID – Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională

ANEXE

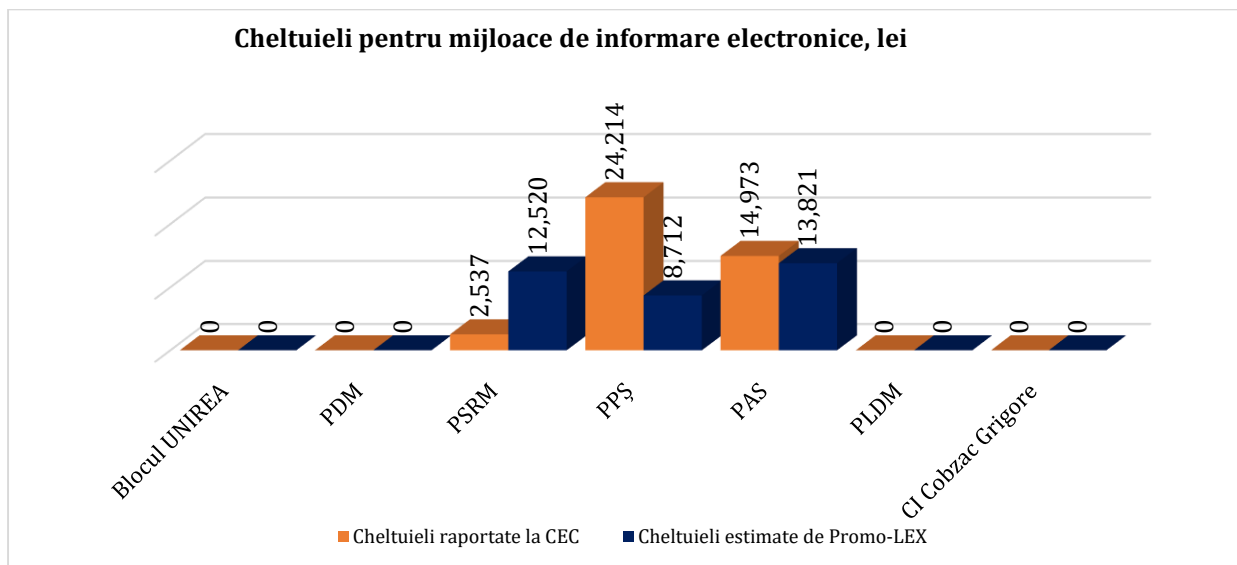
Graficul nr. 1.

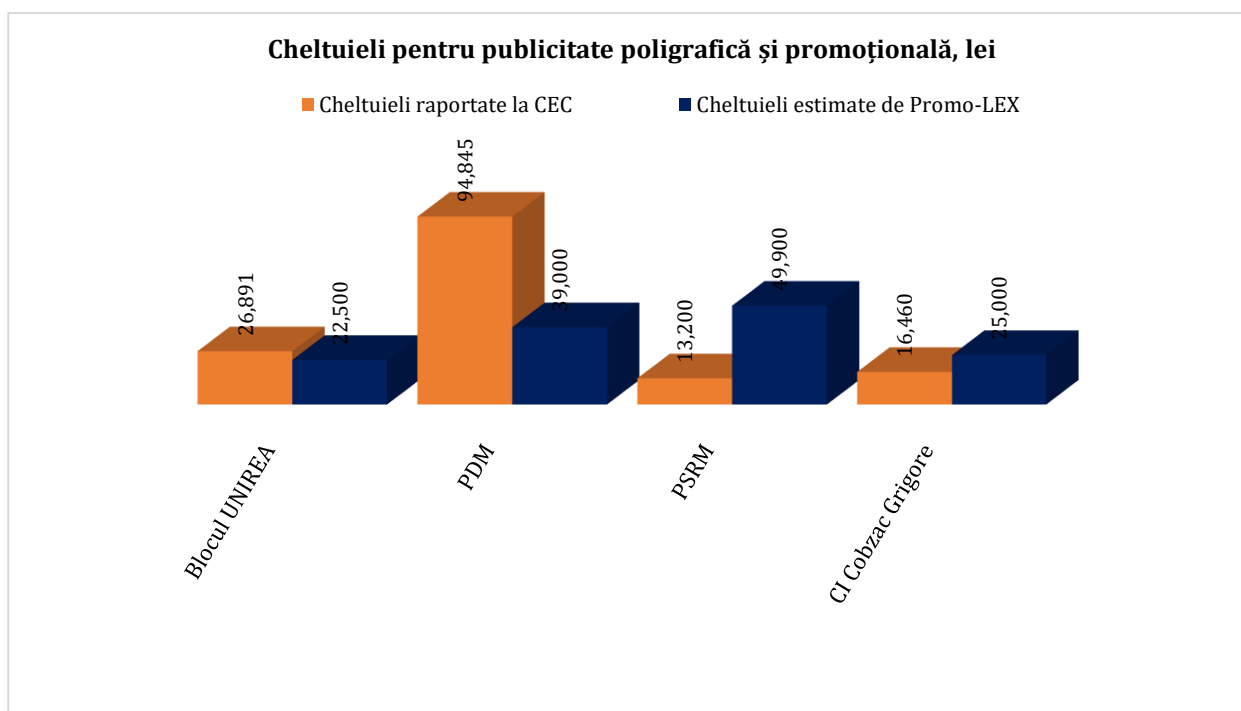
Graficul nr. 2.

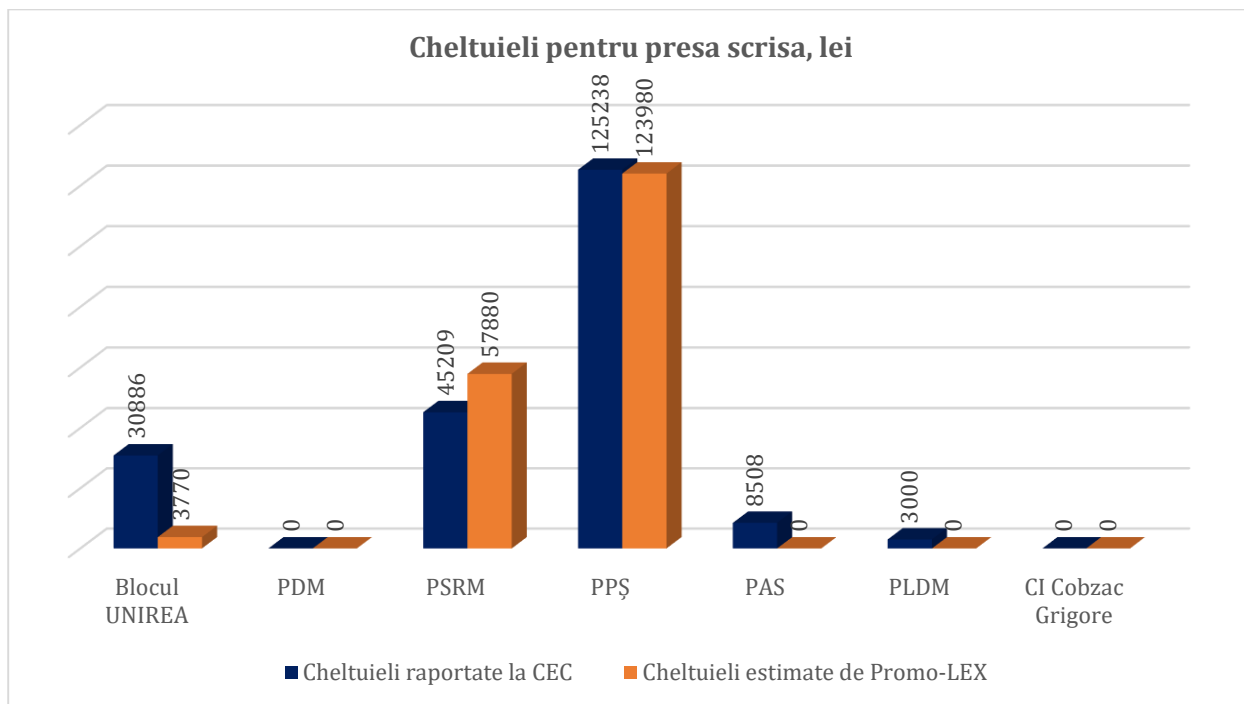
Graficul nr. 3.

Graficul nr. 4.

Graficul nr. 5.

Graficul nr. 6.

